

JORDI CURELL

«La millor protecció contra l'atur és l'educació»

Eduard Ramírez Fotos: Miguel Lorenzo

Jordi Curell Gotor (Albacete, 1961) és el director d'Aprenentatge Permanent (*Lifelong Learning*): educació superior i afers internacionals de la Comissió Europea. Llicenciat en Dret per la Universitat de Múrcia, treballa des de 1986 en l'administració europea. Primer en tasques d'igualtat i altres iniciatives de l'Agenda Social Europea, dins d'Ocupació. Fa tres anys passà a la Direcció General d'Educació i Cultura, on ara és el responsable dels temes d'educació superior, des dels més coneguts com els intercanvis *Erasmus* i *Erasmus Mundus*, fins a la promoció de projectes de recerca, interacció amb l'empresa i desenvolupament de l'aprenentatge al llarg de la vida. Temes, explica, «importants per a l'economia actual, perquè la bona qualitat de l'educació està connectada amb la prosperitat i l'ocupació».

Com es connecta la qualitat de l'educació amb la prosperitat i l'ocupació?

Hi ha una sèrie de dades objectives que mostren una correlació relativament directa, amb les prevencions que comporten les projeccions de les ciències socials, entre el nivell educatiu de la població d'una societat i el nivell de prosperitat col·lectiva i individual. Del 30% de llocs de treball que requereixen estudis superiors a hores d'ara, en 8 o 9 anys podem passar-ne a un 33%. Això vol dir que a Europa se n'hauran de crear 15 milions. També representa una pèrdua de 12 milions de llocs poc qualificats. Altres dades assenyalen que l'ocupació de les persones amb estudis secundaris se situa per damunt del 60%, globalment a Europa, mentre que la taxa d'ocupació dels universitaris es troba al 86%. Hi ha una diferència clara.

És a dir, que els estudis universitaris aporten cobertures laborals.

Les possibilitats que té una persona que haja estudiat

batxillerat de quedar a l'atur són un 60% més altes que les d'un universitari o una universitària. Després hi ha el tema de si els universitaris troben les feines que responen a la seua qualificació o no. És cert que la millor protecció contra l'atur és l'educació, amb els matisos que calga. Juntament amb aquests indicis, que em semblen prou demostrats, altres dades resulten esfereïdores. A Europa, el fracàs escolar es troba al voltant del 14%, i a Espanya, en el 30,8% (al País Valencià, 39,7%, segons les últimes dades corresponents a l'any 2006).

L'Informe Europa 2020 marca l'objectiu de reduir el fracàs escolar a un 10%.

I altres dades de l'Informe PISA també són preocupants, com ara que un de cada cinc estudiants de menys de 15 anys té dificultats de lectura a Europa, un de cada quatre a Espanya. O bé que al Japó tenen una taxa d'universitaris del 50% i als EUA arriben al 40%, mentre que

a Europa estem sobre el 32%. Hi ha un *gap*, un salt que cal remuntar. D'una banda, la correlació entre com més formació, més ocupació, i de l'altra, una situació objectiva que no és tan bona com hauria de ser.

Què hi podem fer?

Europa 2020 planteja aquesta estratègia de creixement intel·ligent, sostenible i integrador i demana als estats membres que es concentren en cinc objectius en unes àrees que s'han assumit com a crucials: canvi climàtic, ocupació, lluita contra la pobresa, recerca, i educació. Sempre s'havia dit que l'educació era molt important, però mai no havia esdevingut un eix central amb objectius concrets.

I com serà l'aplicació dels objectius?

Això són competències estatals o regionals, com la definició de continguts i programes. La Unió Europea patrocina programes importants, com l'*Erasmus*, però hi aporta poc en comparació amb els pressupostos per a Educació. Així i tot, una de les actuacions que podem impulsar és aquesta de *Juventut en moviment*, que parteix de les consideracions prèvies, i té present que la situació dels joves és encara més delicada, amb un atur a escala europea del 20%, a Espanya arriba al 45% (al País Valencià, al 50,9%, segons dades de l'Enquesta de Població Activa d'abril de 2011, per a menors de 25 anys).

En què consisteix la iniciativa *Juventut en moviment*?

Juventut en moviment es basa en quatre àrees fonamentals. La primera, que els sistemes educatius siguin més oberts a la realitat social i al mercat laboral. La segona, impulsar la mobilitat funcional, però sobretot geogràfica. La tercera és aconseguir sistemes d'educació superior més modernitzats i que responguen millor a les necessitats de la societat i del treball. I, finalment, el que anomenem un marc europeu per l'ocupació dels joves. Comencem per actuar i influir en l'àmbit de la transferència de coneixement. Els sistemes educatius han de donar també capacitats i habilitats, que són competències transversals clau. Cal aprendre a aprendre, saber comunicar-se, idiomes, una mica d'informàtica, etc. Habilitats que han de permetre l'exercici de l'autonomia personal, així com també l'adaptació a un món que canvia més que mai.

«L'ocupació de les persones amb estudis secundaris se situa per damunt del 60%, globalment a Europa, mentre que la taxa d'ocupació dels universitaris es troba al 86%. Hi ha una diferència clara»

«Idealment, la formació seria l'enriquiment personal que permet, alhora, accedir al treball»

I cap a on canvia aquest món?

S'ha acabat el paradigma tradicional d'estudiar mentre s'és jove, treballar en una sola feina quaranta anys i després jubilar-se. Els sistemes educatius han de promoure competències d'adaptació. I també cal reconèixer dos fenòmens, el de la formació contínua, i que la formació no s'aconsegueix només en les institucions educatives. Hi ha competències informals que es poden adquirir en la feina, en activitats benèvols o en altres serveis, i que d'alguna manera cal identificar i reconèixer per a integrar aquest aprenentatge informal en el mercat laboral. Una persona que passe temps en una ONG guanya una experiència i s'ensenya coses que poden resultar interessants en una activitat laboral.

En la mobilitat rebeu un ampli reconeixement popular.

La mobilitat geogràfica té efectes benèfics, molt clars en l'àmbit individual, però també sistèmics. La persona que passa un any d'estudis en una altra ciutat, exposada a una altra cultura i un altre idioma, també a una altra manera d'aprendre, guanya competències transversals. Les universitats que acullen estudiants estrangers s'han de replantejar el seu funcionament. S'hi han de posar d'acord

Jordi Curell al Palau de Pineda, seu valenciana de la Universitat Internacional Menéndez y Pelayo, on va participar en el seminari Flexigüretat dels mercats de treball en la Unió Europea al mes de maig.

i replantejar-se moltes coses, assumides en la pràctica pròpia, que comporten un canvi mental i obliguen a adaptar-s'hi. No és només que *Erasmus* canvia la vida de la gent, sinó que també té efectes estructurals.

Com valoreu el procés de Bolonya?

Les universitats han fet un procés de reforma molt important, no són institucions immobiliàries. Al meu entendre, Bolonya, bàsicament, l'encerta. Després, potser caldrà millorar els detalls d'implementació. Però no s'han de deixar de valorar aspectes molt positius, com ara l'estructura uniforme dels estudis (grau, màster i doctorat) que és molt útil, o també el model de transparència i la possibilitat de transferir els crèdits. Els sistemes de qualitat, que es poden veure com a burocràtics, permeten establir, alhora, la confiança mútua en les relacions. A més a més, té aquest enfocament centrat en l'alumnat. No mesura les hores passades a classe, sinó què s'ha après.

I els perills i contrastos entre els diferents desplegaments a Europa?

Bolonya és un moviment que naix en la base, en reunions entre les universitats, encara que, a última hora, s'impo-

sava des dels governs. No és un procés dels buròcrates de Brussel·les, ve de les universitats. Segurament necessita mitjans, i provar d'implantar-ho durant una crisi fa més dur l'esforç. Però hi ha la consciència que aquesta reforma és imparabile. L'ambició de Bolonya és crear l'espai europeu d'educació superior, afavorir els intercanvis i la formació plural. Nosaltres, des de dins, en veiem tots els defectes i som més exigents, però quan te'n vas fora, la transferència de crèdits els sembla genial, per exemple. Hi ha cada vegada més demandes de països externs a la Unió Europea, prop de quaranta-cinc ara, que volen afegir-s'hi i participar-hi. Alguna cosa deu tenir si resulta tan atractiu, i és que moltes de les coses que hi ha en la base del procés són bones.

La metodologia de Bolonya, més activa, pot semblar que exigeix tot el temps de qui estudia. Resulta compatible amb qui també treballa?

Cal evitar un tall entre la formació i les reclamacions laborals del futur, ja que podria passar que tinguérem aturats i, alhora, noves professions amb llocs sense cobrir. D'altra banda, amb una educació universitària ben feta, innovadora i emprenedora, les persones que surten

del sistema educatiu no han de ser només gent que busca una feina, sinó gent que crea una feina. Vol dir ser autònom, i aquest aspecte s'ha de millorar a tot Europa.

Si mirem les previsions demogràfiques, l'opció és buscar estudiants fora de l'àmbit tradicional dels joves en formació. Cal atraure els immigrants, perquè estic convençut que sense ells Europa no funcionarà, i també la gent que ja ha sortit del sistema formatiu lineal, però que s'hi vol readaptar, bé perquè es troba a l'atur o bé perquè busca promocionar i canviar. Les universitats s'hi hauran d'adaptar i ja comencen a fer-ho. L'ensenyament a distància, amb les noves tecnologies, resulta més interactiu i dinàmic. Els programes són més diversos. Se'n poden fer que acaben en una titulació acadèmica, però també d'altres més curts i específics. Són tendències que transformaran profundament el panorama universitari.

Fins on arriba el canvi de mentalitat?

La universitat ha de donar competències útils per a la societat actual i no sols coneixements; competències que requereixen un esperit emprenedor i una obertura a l'empresa. I l'empresa també ha de canviar, no pot reclamar nous títols i, després, quan contracta algú, no oferir una feina que explote aquestes competències. Cal acceptar gent amb idees que siga capaç de transformar el lloc de treball. La universitat ha de ser flexible i adaptable, però l'empresa també ha de ser-ho.

A banda de la relació amb el mercat laboral, la formació al llarg de la vida inclou la difusió social de la cultura?

No hi ha contraposició. Si plantejem els casos extrems, una formació orientada exclusivament al mercat laboral resultaria alienant i, a més a més, hi hauria la formació humanista per a l'expansió personal. Una per a treballar i l'altra per a ser feliç. Però jo crec que pots treballar i ser feliç. Encara més, si tens una bona feina, probablement sigues més feliç, i si la feina et dóna oportunitats per a formar-te, també. En general, en el sistema educatiu es va a formar-se, no sols per treballar, sinó pels valors, i en la universitat encara més. És compatible. Idealment, la formació seria l'enriquiment personal que permet, alhora, accedir al treball.

Un gran augment dels percentatges d'accés a la universitat, pot diluir o rebaixar l'educació superior?

Hem de veure l'educació com un continu. És més fàcil tenir bones universitats si tens bones escoles, i bones escoles si tens bons parvularis. De totes maneres, la taxa de gradu-

«S'ha acabat el paradigma tradicional d'estudiar mentre s'és jove, treballar en una sola feina quaranta anys i després jubilar-se. Els sistemes educatius han de promoure competències d'adaptació»

ats a Espanya és relativament alta, per sobre de la mitjana europea i, per tant, no cal un capgirament bruscat. Cada país té una explicació diferent. A Espanya, hi ha hagut factors que han desviat una part de la població jove dels estudis, com la facilitat de trobar feina no qualificada durant l'expansió de la construcció. No és només això, és clar, però la societat i el món del treball també han d'analitzar els seus plantejaments. És fàcil criticar el món educatiu, i s'ha de millorar, però hi ha altres responsabilitats.

Si el percentatge de graduats és semblant, però el fracàs escolar en l'educació obligatòria espanyola triplica la mitjana europea, entra en crisi el concepte d'educació pública?

Efectivament, es podria crear una societat dual. S'han de buscar els mecanismes més útils per a respondre als interessos socials, atraure estudiants de mitjans menys afavorits és fonamental i, igualment, recuperar estudiants que s'hagen despenjat. El món ara és més fluid, però les universitats han evolucionat i estan més preparades ara per a respondre-hi, encara que caldrà augmentar els esforços.

El compromís real amb l'accés a l'educació i la relació entre treball i estudis també han d'estar relacionats amb la inversió.

Sí, al final sempre toca parlar de diners. És un tema complicat que necessita molt d'equilibri, i que en temps de crisi no podem ni conformar-nos ni ser irresponsables. El que sembla clar és que les universitats hauran de diversificar-ne les fonts de finançament. De fet, si mirem dades d'inversió global respecte al PIB, Europa està en un percentatge de l'1,2 i els EUA, en un 3,3 o 3,4; aquesta diferència és inversió privada. Sé que és molt fàcil dir-ho, i no dic que hi haja una solució per a tothom, però les universitats hauran de trobar vies de finançament complementàries. ■